



AKADEMİSYENLERİN ÇALIŞMA ORTAMINDAKİ ÇEVRECI DAVRANIŞLARI: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERSPEKTİFİNDEN KEŞİFSEL BİR ARAŞTIRMA

Elife ÖZER ¹

Öz

Sürdürülebilir kalkınma, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, çevresel sürdürülebilirlik boyutuna odaklanmaktadır. Üniversitelerde çevreci davranışların teşvik edilmesi, akademik ve idari personel ile öğrencilerin çevreye duyarlı bireyler olarak gelişimine katkı sağlayabilir. Bu araştırmanın amacı, çalışma ortamındaki çevreci davranışların düzeyini ve demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini inceleyerek, bu davranışları teşvik edebilecek uygulamaları belirlemektir. Yöntem olarak karma yöntemler yaklaşımını kullanan bu kesitsel araştırma kapsamında 106 akademisyen ile anket yapılmış ve çevreci davranışları destekleyici uygulama önerileri değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları, çevreci davranışlara yönelik teşvik ve ödül sistemlerinin en önemli uygulamalardan biri olduğunu ve bunu bilgilendirme ile farkındalık artırma faaliyetlerinin izlediğini göstermektedir. Çalışmanın sonucu yükseköğretimde çevresel sürdürülebilirlik politikalarının yaygınlaştırılmasına katkı sunmaktadır. Üniversitelerin öncülüğü, hem kampüs içi çevresel performansı iyileştirecek hem de toplumda sürdürülebilirlik bilincini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevreci Davranışlar, Çevreciliğe Teşvik Uygulamaları, Sürdürülebilir Kalkınma
JEL Sınıflandırması: M14, Q5, Q56

ACADEMICS' PRO-ENVIRONMENTAL BEHAVIOURS IN THE WORKPLACE: AN EXPLORATORY RESEARCH FROM A SUSTAINABILITY PERSPECTIVE

Abstract

Sustainable development aims to achieve environmental, social, and economic sustainability. This study focuses on environmental sustainability. The aim of this research is to examine the level of pro-environmental behaviors in the workplace and whether they differ based on demographic variables, while also identifying practices that could encourage such behaviors. Employing mixed-methods research, this cross-sectional study involved a survey of 106 academics, and suggestions for practices supporting pro-environmental behaviours were evaluated. The findings of this study highlighted that incentive and reward systems for pro-environmental behaviors are among the most important practices, followed by information dissemination and awareness-raising activities. In conclusion, this study contributes to the expansion of environmental sustainability policies in higher education. The leadership of universities in this regard will improve environmental performance on campus and also promote sustainability awareness in society.

Keywords: Pro-environmental Behaviours, Environmental Incentives, Sustainable Development
JEL Classification: M14, Q5, Q56

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, efyilmaz@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5834-7483

1. Giriş

Sürdürülebilir kalkınma bugün Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen 17 hedef çerçevesinde, dünya genelinde ulaşılması amaçlanan bir refah ve sürdürülebilirlik düzeyine dikkati çekmektedir. Bu hedefler, küresel düzeyde ülkelerin ortak paydada buluşmasını ve belirli kriterleri sağlamasını gerektirmektedir. Brundtland raporunda tanımlanan çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik boyutları sürdürülebilir kalkınma için temel bir referans niteliği taşımaktadır (World Commission on Environment and Development, 1987). Bu üç boyutun bütünleştirilmesi ve eylemlerin dengeli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Goodland, 1995).

Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde çevresel sürdürülebilirlik boyutuna odaklanmaktadır. En basit anlamıyla "doğal sermayenin korunması" olarak tanımlanan çevresel sürdürülebilirlik, küresel düzeyde öncelikli ele alınması gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır (Goodland, 1995). Bu kapsamda çevresel sürdürülebilirlik politikalarının özellikle eğitim kurumlarındaki yansımaları incelenmiştir. Eğitim kurumlarının sürdürülebilirlik politikalarının da Brundtland tanımının boyutlarını kapsadığı görülmektedir (Lindstone vd., 2015). Yükseköğretim kurumları atık yönetimi, enerji verimliliği ve sürdürülebilir kampüs inşaa etme gibi girişimler hayata geçirmektedir. Leal Filho vd.'ne göre (2018) bu tür girişimler kurumların çevresel ayak izini azaltmakla kalmayıp, sürdürülebilirlik eğitimi için bir örnek teşkil etmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında çalışan personelin davranışları, bu kurumların genel çevresel performansında önemli bir rol oynamaktadır. Akademisyenler, yöneticiler ve destek personeli, günlük eylemleri ve kararları aracılığıyla sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesine ve uygulanmasına katkıda bulunurlar. Bu kapsamda, personel arasında çevre dostu davranışların teşviki, kurumların daha geniş kapsamda sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşması kritik bir öneme sahiptir. Farkındalığı yüksek personel, öğrenciler ve toplum için rol model olarak hizmet ederek kurumların sürdürülebilirlik üzerindeki etkisini artırabilir.

Son yıllarda firmalar, resmi kurumlar ve özellikle çalışanların sürdürülebilirlik üzerine etkilerini konu alan araştırmaların artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Örneğin Yang ve Gao (2023), firmaların çevre bilinç ve davranışları ile çalışanların çevresel farkındalıkları arasındaki ilişkileri incelemiş ve uygulama düzeyinde samimi olmayan firmalarda çalışan farkındalığının da yeterince artmadığını bulmuşlardır. Bireylerin günlük hayatının önemli bir bölümünü geçirdiği çalışma ortamları, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmak için önemli bir başlangıç noktası olarak değerlendirilmelidir. Tam zamanlı çalışan bireyler, zamanlarının büyük bir bölümünü iş yerinde geçirmekte olup, bu süreçteki davranışları sürdürülebilirliğe kayda değer etkiler sunmaktadır (Block vd., 2015) ve bu nedenle daha çok incelenmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim kurumları, geleceğin liderlerini, karar vericilerini ve profesyonellerini şekillendiren önemli bir yapı taşıdır (Christie vd., 2015; Žalénienė & Pereira, 2021). Toplumun en yüksek eğitim seviyesine sahip kesimini barındıran bu kurumlarda akademisyenler, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasında katalizör bir rol oynar. Dolayısıyla üniversiteler daha sürdürülebilir bir toplumun inşa edilmesinde kayda değer bir paya sahiptir (Lans, Blok ve Wesselink, 2014). Bu nedenle, bu çalışma kapsamında sürdürülebilirliğe katkı sağlayan çevreci davranışların, akademisyenler üzerinde incelenmesi amaçlanmıştır. Akademisyenlerin, çevresel sürdürülebilirlik konusundaki davranış ve bakış açılarını değerlendirmek suretiyle, katılımcılardan elde edilen çözüm önerilerinin hem akademik alana hem de uygulayıcılara anlamlı katkılar sunması hedeflenmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Çevreye duyarlılık bilincinde olan bireylerin tüketim davranışları, kaynakların sorumlu kullanımına özen göstermek, daha az enerji, su ve yakıt harcanmasını sağlayan ürünleri tercih etmek, geri dönüştürülmüş veya geri dönüştürülebilir ürünlere yönelmek gibi davranışlarla öne çıkmaktadır (Alıncık, 2010; Değirmenci, 2022). Bunun yanında mevcut ürünleri yeniden kullanma veya geri dönüşüme kazandırma da çevre dostu davranışlar arasında yer almaktadır. Neden bazı bireylerin çevre dostu davranışları benimserken, bazılarının bu konuda duysız kaldığı veya

çevreye zarar veren davranışları gerçekleştirdiği, giderek daha fazla araştırmaya konu olmaktadır (Örn. Borgstede ve Biel, 2002; Blok, Wesselink, Studynka ve Kemp, 2015).

Bireylerin çevreci davranışlara yönelmesinde etkili olan faktörler, literatürde psikolojik, davranışsal ve eğitimsel açılardan incelenmiştir (Blok vd., 2015). Bu faktörler genel içsel, dışsal ve demografik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Birey davranışlarını açıklamada sıkça kullanılan planlı davranış teorisi (Ajzen, 1991), harekete geçme niyetinin davranışların önemli bir belirleyicisi olduğunu vurgular (Ajzen ve Fishbein, 2004, Aktaran: Blok vd., 2015).

2.1. Çevreci Davranışları Etkileyen Faktörler

Bireylerin çevreci davranışlarını etkileyen faktörler, sosyal, bilişsel ve duygusal unsurlar çerçevesinde değerlendirilebilir. Sosyal normlar ve kişisel normlar sosyal faktörleri temsil ederken, çevre bilinci, harekete geçme niyeti ve algılanan davranış kontrolü bilişsel faktörler olarak öne çıkar. Değerler ve çevreye karşı tutum ise duygusal faktörleri temsil etmektedir (Blok vd., 2015).

Demografik faktörler de bireylerin çevreci davranışlarında farklılık göstermektedir (örn. D'Souza, Taghian ve Khosla, 2007; Shen ve Saijo, 2008). Cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, yaşanan yerin gelişmişlik düzeyi, ailenin eğitim düzeyi gibi değişkenler bu kapsamda ele alınmaktadır. Kadınların erkeklere kıyasla çevreci davranışlarının daha yoğun olduğuna işaret eden araştırmalar bulunmaktadır (Van Liere ve Dunlap, 1981; Roberts, 1996; Alnıaçık, 2010). Ayrıca, eğitim düzeyi arttıkça çevreye karşı bilinçli davranışların da artış gösterdiği bulgulanmıştır. Bu faktörler, bu çalışmanın örneklem seçiminde dikkate alınmıştır.

Çocuk sahibi olup olmama gibi değişkenler de bireylerin çevreci davranışlarını etkileyebilecek unsurlar arasında yer almaktadır. Çocuk sahibi bireylerin, gelecek nesillere daha sürdürülebilir bir çevre bırakma motivasyonu, çevreci çevreci davranışlar sergileme olasılığı daha yüksek olabilir.

3. Araştırma Amacı ve Soruları

Bu çalışmanın genel konusu, bireylerin iş yerlerindeki çevreci davranışlarının demografik özelliklere göre nasıl farklılık gösterdiğini incelemektir. Çalışanların günlük iş ortamlarında çevreci olarak nitelendirilen uygulamaları hangi düzeyde gerçekleştirdikleri ve bu düzeylerin belirli demografik özelliklere göre nasıl farklılık gösterdiği çalışmanın ana sorunsalıdır. Bunun yanında, çalışma ortamındaki çevreci davranışların nasıl artırılacağına dair öneriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, araştırmada iki temel soruya yanıt aranmıştır:

Araştırma sorusu 1. Çalışanların iş yerindeki çevreci davranışları belirlenen demografik değişkenlere göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Araştırma sorusu 2. Akademik personelin çalışma ortamındaki çevreci davranışlarının artırılması ve teşviki için neler yapılabilir?

4. Yöntem

Karma yöntem araştırması ile tasarlanmış bu kesitsel çalışmada, birinci araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılandırılmış anketler kullanılarak nicel veri toplanmıştır. Bu veriler istatistiksel olarak analiz edilerek çevreci davranışların belirlenen demografik değişkenlere göre nasıl farklılık gösterdiği incelenmiştir. İkinci soruya cevap bulmak amacıyla ise açık uçlu uçlu sorulara verilen yanıtlar nitel olarak değerlendirilmiştir.

Anketler Google Forms platformunda oluşturulmuş ve Türkiye genelindeki üniversitelerde tam zamanlı olarak çalışan akademisyenlere, araştırmacı tarafından e-posta yoluyla iletilmiştir. Araştırmanın uygulama süreci Ocak 2022'de başlayıp, Mart 2024'e kadar devam etmiştir.

4.1. Çalışma Grubu

Araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla, Türkiye genelindeki üniversitelerde tam zamanlı görev yapan öğretim elemanlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Tam zamanlı öğretim elemanlarının

seçilmesi, hem iş yerinde geçirilen sürenin daha uzun olması hem de akademik işleyiş ve deneyimlere dair daha tutarlı ve kapsamlı veriler elde edilmesi hedefiyle tercih edilmiştir. Örnekleme dahil edilen akademisyenlerde fakülte, bölüm veya unvan ayrımı yapılmamış; bu sayede geniş bir yelpazede katılımcıya ulaşılması amaçlanmıştır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinden katılımcıların dahil edilmesi, çalışmanın bulgularının genellenebilirlik düzeyini artırmaya yöneliktir.

Araştırma kapsamında, gerekli etik onay alındıktan sonra araştırmacı tarafından 520 akademisyene e-posta yolu ile çalışmaya katılım daveti gönderilmiştir. Gönderilen e-postalarda araştırmanın amacı, katılım süreci ve gizlilik ilkelerine dair ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bu davetlere toplamda 106 geri dönüş sağlanmış, geri dönüş oranı yaklaşık %20 olarak hesaplanmıştır. Yapılan kontroller sonucunda 106 anket de geçerli kabul edilmiştir ve bu anketler çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

4.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın birinci araştırma sorusuna yanıt aramak amacıyla, Likert ölçüm düzeyinde yanıt seçenekleri bulunan bir anket formu kullanılmıştır. İkinci araştırma sorusuna yönelik olarak ise anket formundaki açık uçlu sorularla, akademisyenlerin üniversite çalışanlarını çevreci davranışlara yönlendirebilecek uygulama önerileri ve mevcut uygulamalara ilişkin görüşleri alınmıştır. Ayrıca, katılımcılara sorulan sorular dışında eklemek istedikleri bir husus olup olmadığına dair bir soru eklenmiştir.

Çevrimiçi anket formu kullanıldığı için, birinci araştırma sorusuna yönelik Likert ölçüm düzeyindeki soruların yanıtlanması zorunlu tutulmuştur. Demografik özelliklere yönelik ve açık uçlu sorular ise, idari görev bulunup bulunmadığı dışındaki soruların yanıtlanması isteğe bağlı olarak bırakılmıştır. Dolayısıyla bu verilerde örneklem hacmi farklılık göstermektedir. Ankete katılımı artırmak amacıyla başvurulan bu yöntemde, idari görevi bulunan katılımcıların görüşlerinin, idari görevi bulunmayan katılımcılardan anlamlı derecede farklılık gösterebileceği düşüncesiyle, bu sorunun yanıtlanması zorunlu tutulmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçek Blok, Wesselink, Studynka ve Ron'un (2015) çalışmasından Türkçe'ye çevrilmiş ve Yönetim Organizasyon ve Pazarlama alanlarından iki doçent ve İngilizce Mütercim-Tercümanlık alanından ise bir doçent öğretim üyesinin uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu görüşler doğrultusunda, ifadelerin kültürel olarak Türkiye bağlamına uygunluğu incelenmiş ve uygun olmayan ifadelerde düzenlemeler yapılmıştır.

Ölçekte yer alan sorular, katılımcıların üniversitedeki ofislerinde ve işleriyle ilgili gerçekleştirebilecekleri fiili çevreci davranışları yansıtmayı amaçlamaktadır. Örneğin ofislerde kullanılan ısıtma, yazdırma, kopyalama işlemleri veya yiyecek/içecek tüketimi gibi faaliyetlerin hangi düzeyde gerçekleştirildiği sorulmuştur. Ayrıca, araştırmacı tarafından geri dönüşüm alt boyutuna dört yeni seçenek (kâğıtlar, karton ürünler, tekstil ürünleri ve elektronik ürünler) eklenmiş ve bilgi ihtiyacı alt boyutuna bir yeni ifade eklenmiştir: "üniversitemdeki faaliyetlerin yarattığı karbon ayak izi hakkında bilgilendirilmek istiyorum".

Ölçekteki değişkenler; iş yerinde çevreci davranışlar (ısıtma, baskı/fotokopi, yeme/içme, sürdürülebilir alışveriş, bilgisayar kullanımı, geri dönüşüm alt boyutları ile toplam 23 madde), çevreci tutum (5 madde), kişisel değerler (özgecil, çevrecilik, geleneksellik, kendini geliştirme alt boyutları ile toplam 13 madde), çevre bilinci (11 madde), sosyal ve kişisel normlar (6'şar madde), bilgi ihtiyacı(6 madde), çevrecilik yönünde harekete geçme niyeti(4 madde), algılanan davranış kontrolü (2 madde), durumsal (2 madde) ve liderlik (6 madde) faktörleri olarak değerlendirilmiştir. Maddelerin yanıt seçenekleri 5'li Likert dereceleme tipinde ölçülmüştür. Ölçekte yer alan "iş yerinde çevreci davranışlar" değişkeni dışındaki değişkenler için elde edilen veriler sadece betimsel istatistikler yönünden değerlendirilmiştir.

Ölçekte yeme/içme (bir madde), çevreci tutum (bir madde) ve çevre bilinci (dört madde) boyutlarında yer alan toplam altı ifade ters kodlanmıştır. Bu değişkenlere ait verilerin analiz programına girişi yapılırken yanıt puanları ters bir şekilde kodlanmıştır.

Açık uçlu sorular ise şu şekildedir:

1. "Sizce ne tür uygulamalar üniversitenizdeki çalışanları çevreci davranışlara teşvik edebilir?"
2. "Üniversitenizdeki sürdürülebilirlik uygulamaları hakkında ne düşünüyorsunuz?"
3. "Burada yer verilen sorulara ek olarak, konu ile alakalı vurgulamak istediğiniz herhangi bir konu var mıdır?"

Çalışmanın bu aşamasında alınan yanıtlar içerik bakımından analiz edilmiştir. Katılımcıların yanıtları sınıflandırılarak sıklıkla vurgulanan hususlar değerlendirilmiştir.

4.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın anket tekniği ile toplanan verileri SPSS programında parametrik ve parametrik olmayan analizlerle incelenmiştir. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar ise içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

5. Bulgular

5.1. Normallik Testi

Örnekleme çalışmanın sürekli değişkenlerinden olan çevreci davranışlar, sosyal, bilişsel ve duygusal faktörler değişkenlerinin normal dağılıma uygunluk varsayımı incelemek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Çevreci davranışlar ($p = 0,078$; $sd. = 106$), bilişsel faktörler ($p = 0,033$; $sd. = 106$) ve duygusal faktörler ($p = 0,142$; $sd. = 106$) değişkenleri normal dağılıma uygunluk gösterirken, sosyal faktörler ($p = 0,001$; $sd. = 106$) normal dağılıma uygunluk göstermemiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, değişkenlerin tamamının normal dağılıma uygunluk göstermemesi nedeniyle, çalışmada parametrik olmayan analizler yürütülmüştür.

5.2. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Çalışmada yer alan ölçeklerin içsel tutarlılığını değerlendirmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ölçeklere ilişkin Cronbach Alpha katsayıları (α) tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Ölçüm aracının güvenilirlik analizi sonuçları

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha(α)
Çevreci davranışlar	23	,720
Çevreci tutum	5	,731
Kişisel değerler	13	,856
Çevre bilinci	11	,801
Sosyal normlar	6	,743
Kişisel normlar	5	,610
Bilgi ihtiyacı	6	,989
Çevrecilik yönünde harekete geçme niyeti	4	,846
Algılanan davranış kontrolü	2	,604
Durumsal faktörler	2	,789
Liderlik faktörü	6	,926

Ölçek güvenilirliklerini test etmek için hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları kişisel normlar ve algılanan davranış kontrolü dışındaki ölçekler için 0,70'in üzerinde olduğu görülerek, söz konusu ölçeklerin içsel tutarlılıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Gliem and Gliem, 2003).

Çalışmanın temel değişkeni olan çevreci davranışlar ölçeğinin geçerlilik analizine yönelik olarak açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Öncelikle verilerin faktör analizi için ne kadar uygunluğunu belirlemek için kullanılan Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) testi 0,66 olarak hesaplanmıştır ve Bartlett testi anlamlı görülmüştür ($p < ,01$).

Tablo 2: Çevreci davranışlar ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları

Alt boyutlar	Ifadeler	Faktör yükleri	Açıklanan varyans değeri (%)
1	Geri dönüşüm 5	,848	20,157
	Geri dönüşüm 2	,786	
	Geri dönüşüm 6	,766	
	Yeme içme 2	,530	
	Isıtma 2	-,502	
2	Geri dönüşüm 3	,927	15,701
	Geri dönüşüm 4	,920	
	Geri dönüşüm 1	,863	
	Geri dönüşüm 7	,371	
3	Bilgisayar kullanımı 2	,822	8,719
	Bilgisayar kullanımı 3	,752	
	Bilgisayar kullanımı 1	,723	
4	Fotokopi/baskı 1	,899	7,41
	Fotokopi/baskı 2	,885	
	Fotokopi/baskı 3	,556	
5	Isıtma 3	,864	7,037
	Isıtma 4	,739	
	Isıtma 1	,622	
6	Sürdürülebilir alışveriş 1	,784	5,827
	Geri dönüşüm 8	,497	
	Sürdürülebilir alışveriş 2	,479	
7	Yeme içme 1	-,816	4,634
	Yeme içme 3	,763	

Not: Faktör analizinde Temel Bileşen Analizi ve Varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, çevreci davranışlar ölçeği için 7 boyut belirlenmiştir. Bu boyutlardan bazıları, ölçeğininorijinal yapısından farklılık göstermektedir. Ancak çalışmada alt boyutlara ilişkin ileri düzey bir analiz gerçekleştirilmemiştir. KMO değerinin 0,50'nin üzerinde olması, örneklemin faktör analizi için yeterli olduğuna göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal bilimlerde 0,70 ve üzeri ideal kabul edildiği için elde edilen boyutlara ilişkin ek bir işlem yapılmamıştır.

5.3. Demografik Özellikler

Bölüm, fakülte veya unvana ilişkin bir ayırım yapılmadan uygulanan anket çalışmasına katılan 106 akademisyenin demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 3'de sunulmuştur. Katılımcılara, çalışmada anlamlı bir fark yaratabileceği düşünülen, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, idari görevde bulunma ve çocuk sahibi olma gibi özellikler sorulmuştur. Bu sorular arasında, yalnızca idari görev bilgisine ilişkin sorunun yanıtlanması zorunlu tutulmuş; diğer demografik soruların yanıtlanması katılımcıların isteğine bırakılmıştır. Bu nedenle, her bir demografik bilgi sorusuna tüm katılımcılar yanıt vermemiş olsa da, an az 104 katılımcının yanıtı alınmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler		f*	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	66	62	

	Erkek	39	37	105
Yaş Aralığı	22-35	27	25	
	36-44	60	57	
	45-54	17	16	
	55-64	1	1	105
En Son Tamamlanan Eğitim Derecesi	Lisans	5	5	
	Yüksek lisans	32	30	
	Doktora	69	65	106
İdari Görev	Evet	26	22	
	Hayır	79	74	105
Çocuk Sahibi Olma	Evet	63	60	
	Hayır	41	39	104

Not: *f= frekans verisi

Örneklemin yaklaşık %62'sini kadın akademisyenler oluşturmaktadır. Yaş aralığı dikkate alındığında ise örneklemin yarısından fazlası 36-44 yaş grubunda ve %25'i ise 22-35 yaş grubundadır. Katılımcıların %65'lik bir kesim doktora derecesinde olup, %60'ı çocuk sahibidir. Toplam 106 katılımcının 103'ü katıldığı şehri bildirmiştir. Doğu Anadolu ve Marmara Bölgeleri hariç Türkiye'nin her coğrafi bölgesindeki devlet ve vakıf üniversitelerinden katılım sağlanmıştır.

5.4. İş Yerinde Çevreci Davranışlara Yönelik Bulgular

İş yerindeki çevreci davranışlara yönelik veriler ısıtma, aydınlatma, baskı ve fotokopi kullanımı, yeme-içme, sürdürülebilir alışveriş ve geri dönüşüm boyutlarında, akademisyenlerin çevreci olarak değerlendirilebilecek davranışları ne düzeyde gerçekleştirdiğini değerlendirmek amacıyla toplanmıştır.

Tablo 4: Çevreci davranışlar ölçeğinin alt boyutlarına verilen yanıtların ortalama ve standart sapma verileri

Alt boyutlar	Ortalama	Standart sapma
Isıtma	4,08	,86
Bilgisayar kullanımı	4,52	,81
Baskı	4,18	,91
Yeme içme	3,33	,68
Sürdürülebilir alışveriş	3,54	1,14
Geri dönüşüm	3,09	,79

Bu kapsamda toplanan verilerde akademisyenler, ofislerindeki bilgisayarı, uzun bir süreliğine odadan ayrılırken (ort. = 4,52; ss. = 0,81) veya ofislerini eve gitmek için terk ederken (ort. = 4,75; ss.=0,57) kapattıklarını ifade etmektedirler. Benzer şekilde ofisten uzun süre ayrıldıklarında aydınlatmaları kapattıklarını ifade etmişlerdir (ort. = 4,58; ss. = 0,85). Fotokopi ve çıktı alma faaliyetlerinde en yüksek puanı alan ifade, çıktı almadan önce bir sayfaya olabildiğince çok şey sığdırmaya yöneliktir (ort. = 4,35, ss. = 0,89). Isıtma kullanımında ise "Çalışma saatleri dışında ısıtmanın kapalı olduğundan veya azaltıldığından emin olurum" ifadesi en yüksek puanlanmıştır (ort. = 4,72 ss. = 0,78). Çalışma saatleri içinde akademisyenlerin çoğunluğunun tek kullanımlık karton veya plastik bardak yerine büyük oranda yıkanabilir bardakları tercih ettiği görülmüştür (ort. = 4,37; ss. = 0,84). Sürdürülebilir alışveriş davranışına yönelik sorulan soruda katılımcılar, "mal veya hizmet satın alırken sürdürülebilirliğe dikkat ederim" yönündeki ifadeye büyük oranda katılım sağlamıştır (ort. = 3,92, ss. = 1,06).

Geri dönüşüme yönelik davranışların seçeneklerinde yer alan geri dönüşüme kazandırılan ürünler arasında ilk üç sırada kâğıt (ort. = 4,26; ss. = ,84) ve karton ürünler (ort. = 4,22; ss. = ,87) ve sonrasında plastik şişeler (ort. = 4,15; ss. = ,88) yer alırken, günlük hayatta kullanılan ürünlerden geri dönüşüme kazandırma yönünde en az puanı alan ise kimyasal iş yeri atıkları (ort. = 1,34; ss. = 1,61) ve sonrasında da sıvı yağdır (ort. = 1,97; ss. = 1,54). Çevreci davranışlar başlığı altında

incelenen bu değişkenler genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların çevreci davranış puanlarının ortalaması 5 üzerinden 3,81 (ss = 0,46)'dir.

5.5. Çevreci Davranışlar ile Demografik Özellikler

Akademisyenlerin çevreci davranışlarının yaş, eğitim seviyesi, cinsiyet, çocuk sahibi olma veya idari bir pozisyonda olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ve bağımsız örneklem t testi ile incelenerek elde edilen değerler tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Tek yönlü ANOVA ve t-test sonuçları

Değişkenler	n	Çevreci Davranışlar Ölçeği		
		Ort. (standard sapma)	p	
Yaş aralığı	22-35	27	3,77 (.51)	,530
	36-44	60	3,78 (.46)	
	45-54	17	3,95 (.31)	
	55-64	1	3,65	
Eğitim seviyeleri	Lisans	5	3,53 (.71)	,165
	Yüksek lisans	32	3,90 (.41)	
	Doktora	69	3,77 (.45)	
Cinsiyet	Kadın	66	3,79 (.47)	,577
	Erkek	39	3,83 (.44)	
Çocuk sahibi olma	Var	63	3,86 (.43)	,130
	Yok	41	3,71 (.49)	
Idari görev	Var	27	3,75 (.39)	,479
	Yok	79	3,82 (.48)	

Tek yönlü ANOVA testi çevreci davranışların akademisyenlerin yaş gruplarına [$F(3,101) = ,740$, $p = 0,530$] veya eğitim seviyelerine [$F(3,101) = 1,831$, $p = ,165$] göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bağımsız örneklem t testi sonuçları da cinsiyete [$t(103) = 0,382$, $p = ,577$], çocuk sahibi olmaya [$t(102) = 1,531$, $p = ,130$] ve idari görevde bulunmaya [$t(104) = 0,713$, $p = ,479$] göre anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir.

5.6. Çalışanları Çevreci Davranışlara Teşvik Edebilecek Uygulamalara Yönelik Bulgular

Akademik personelin çalışma ortamındaki çevreci davranışlarının artırılması ve teşvik edilmesine yönelik ikinci araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla, anket formunda yer alan açık uçlu soruya verilen yanıtlar incelenmiştir. Bu soruya 35 katılımcı yanıt vermiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6: Çalışma Ortamındaki Çevreci Davranışların Artırılması ve Teşvik Edilmesine Yönelik Öneriler

Önerilen Eylem Kategorisi	f	Önerilen Örnek Uygulama
Çevreci davranışları teşvik edici uygulamalar	17	<ul style="list-style-type: none"> - Ödüllendirme (atık ayrıştırma gibi çevreci davranışların ödüllendirilmesi, en çevreci personel veya öğrencinin belirlenerek ilan edilmesi vb.) - Çevre ile uyumlu alternatif olanakların öne çıkarılması - Gereksiz durumlarda ışıkların kapatılması yeterince sağlanıyorsa, tasarruflu ampuller kullanma; çıktı alma ve kağıt tüketimi fazlaysa çoklu özelliği olan ortak yazıcılar vb. gibi kalıcı çözümler sunulması - Çevreye yönelik toplu aktiviteler (fidan dikimi, birlikte çöp toplama vb.) - Ekoloji atölyeleri kurularak çalışanların çocuklarının da bulunduğu etkinlikler düzenlenmesi - Bir teşvik sisteminin kurulması (örn. Fakültelerin geri dönüşüm performansları değerlendirilip, ilan edilebilir)

		<ul style="list-style-type: none"> - Üniversite yönetimlerinin çevreci araştırmaları ve araştırmacıları desteklemesi (örneğin, çevreci projelerin desteklenmesi, ödüllendirilmesi, atama veya akademik teşvik değerlendirmelerinde çevreci çalışmalara/projelere ek puan verilmesi) - İş birliklerinin kurulması (Örn. STK ve çevrecilik dernekleri ile ortak projeler yürütme, çevreci öğrenci topluluklarının çalışmalarının desteklenmesi vb.) - Pilot çevreci yaklaşımlar geliştirilmesi (Örn. organik gıdaların üretimi/satışı) - Üniversite genelinde çöplerin etkili bir şekilde ayrıştırılması (örn. atık kağıt, pil ve plastik kutularının ayrı olması).
Çevre farkındalığını artırma faaliyetleri	12	<ul style="list-style-type: none"> - Kampüs genelinde bilgilendirme afişleri, bilgi grafikleri asılması - Çevre konulu etkinliklerin artırılması - Tüketilen enerji (su, elektrik vs) hakkında düzenli bilgilendirme - İlham verici konuşmalar yapacak konuşmacıların davet edilmesi - Çevre sorunlarına ilişkin derslerin müfredata eklenmesi - Üniversitede çevreci bir dil kullanımının benimsenmesi (Örn. üniversitenin çevreci değerlere sahip olması ve bunu hizmet içi eğitimler yoluyla kendi çalışanlarına da kazandırması)
Tasarruf uygulamaları	9	<ul style="list-style-type: none"> - Kağıt israfının önlenmesi amacıyla ıslak imzalı kağıt işlerinin azaltılması, e-imza kullanımının yaygınlaşması - Personeli daha az çıktı almaya yöneltecek uygulamalar geliştirilmesi - Sınavların, kağıt kullanmak yerine, kamera kontrollü bir şekilde bilgisayar ortamında yapılması - Gereksiz tüketimi azaltmaya yönelik uygulamalar (örn. poşet dosya veya gereksiz kağıt kullanımının azaltılmasına teşvik uygulamaları) - Eskiye ürünlerin tamir yoluyla geri kazanılması (örn. bozuk muslukların onarılması, elektronik cihazların yenilenerek kullanım alanlarının iyileştirilmesi veya daha az enerji harcama özelliğinin kazandırılmaya çalışılması)
Kurumun geribildirimde bulunması	5	<ul style="list-style-type: none"> -Çevreci uygulamaların çıktılarının dönemsel olarak kurum içinde paylaşılması - Geri dönüşümün sonuçları hakkında bilgilendirme - Çevreci davranılmadığında ortaya çıkan sonuçların dramatik bir şekilde sunulması - Üniversitenin yıllık raporlarında çevreci performansına yer vermesi
Üniversite genelinde yaptırım uygulanması	5	<ul style="list-style-type: none"> - Kâğıt israfına yönelik takip mekanizması kurulması - Çöp kutularına atılan geri dönüştürülebilir ürünler için uyarı sistemi - Isıtma ve soğutmanın merkezi olması - Geri dönüşüm kutularına genel atıkların atılmasının önüne geçilmesi - Tek kullanımlık ürünlerin üniversite içerisinde satışının ve kullanımının olmaması veya en aza indirgenmesi (binalardaki mutfakların sayılarının artırılması ve şartlarının iyileştirilmesi)

Not: Frekans değerleri kişi sayısını değil, kategoriye ilişkin öneri/görüş sayısını belirtmektedir.

Katılımcıların üniversitedeki çevreci davranışların nasıl artırılabilirliği yönelik önerilerinde en sık ifade edilen uygulama, teşvik ve ödüllendirme uygulamaları olmuştur. İkinci sırada ise üniversitelerin bilgilendirme ve farkındalık artırma eğitimleri, seminerleri ve faaliyetlerine çeşitli başlıklarda ve içeriklerde yer vermesi gelmektedir. Bir katılımcı ise konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Çalıştıkları üniversitelerdeki mevcut durumu değerlendirmelerine yönelik soruya 38 katılımcıdan yanıt alınmıştır. Bu akademisyenlerden 20'si kurumlarındaki çevreci yaklaşım ve faaliyetleri yetersiz bulurken, 7 katılımcı yapılanları olumlu ve yeterli bulduğunu belirtmişlerdir. Detaylara ve örnek değerlendirmelere Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Mevcut Uygulamalara Yönelik Değerlendirmeleri

Değerlendirme	f	Değerlendirmeye yönelik örnek gerekçeler veya ifadeler
---------------	---	--

Olumsuz/ Yetersiz	20	<p>- "Yapılanları yeterli bulmuyorum. Çevre koruma konusunda sürdürülebilir çözüm önerileri geliştirebilmek için kalıcı çözümler üretme çabası içinde olmak gerektiğini düşünüyorum."</p> <p>- "Evrak, dosyalama, arşiv işlerindeki kâğıt kullanımını gereğinden fazla buluyorum."</p> <p>- "Ortaya çıkan arızalar kısa sürede giderilmediği için su, elektrik vb. israfı yapılıyor.", "Bozuk musluklar, sifonlar tamir edilmediği için su israfı yapılıyor. Kâğıt havlular yerine el kurulama makineleri kuruldu ancak çok kullanışsız. Ayrıca onlar da elektrik harcıyor ve bu da hidroelektrik santralleri aracılığıyla doğamıza zarar veriyor.", "Ortak mutfaklarda bozulan ve/veya kullanılmayan su arıtma cihazları, personelin plastik şişelerde su satın alma ihtiyacını doğurur.", "Ortak kullanım için bir mutfağımız olmadığı için rahatsızlık duyarak bolca plastik ürün ve elektrik sarf etmek zorunda kalıyoruz."</p> <p>- "Yapmış olmak için yapılan şeyler var", "Sadece koridorlara koyulan geri dönüşüm kutuları ile çevreci bir tutum sergilenmeye çalışılıyor.", "Günümüz dünyasında koridorlara bir iki tane geri dönüşüm kutusu koymak yeterli gelmiyor. Çok etkin yürütülmediğini, göstermelik bazı uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.", "Geri dönüşüm kutuları amacına uygun kullanılmıyor veya kutulara atılan malzemelerin kim tarafından nasıl değerlendirildiği hakkında bilgilendirilme yapılmıyor."</p> <p>- "Yemekhanelerde pet bardak su kullanımı veya gıda atıklarının değerlendirilmemesi gibi birçok eksik nokta bulunmaktadır."</p> <p>- "Kısıtlı sayıdaki personel dışında, kimsenin önemsemediğini düşünüyorum."</p>
Olumlu	7	<p>-Geri dönüşüm kutuları mevcut (kağıt, cam ve plastik için). "Geri dönüşüm kutuları, kapı ve panolardaki uyarıcı yazılar etkili diye düşünüyorum."</p> <p>- "Çevrenin korunması için yapılması gerekenlerin yapıldığını düşünüyorum."</p> <p>- "Çevre bilinci oluşturabilmek için çalışmalar yapılmaktadır."</p> <p>-Yemekhane yiyecek atıklarının kampüs hayvanlarını beslemede kullanılması.</p> <p>- "Uygulama var ve gelişeceğini düşünüyorum." "Yerinde adımlar atılıyor ancak ilerleyen zamanlarda daha fazlası gereklidir."</p> <p>- "Geri dönüşüm kutularını, mesai bitiminde sınıflarda ve odalarda güvenlik personelleri tarafından yapılan kontrolleri olumlu buluyorum"</p>
Nötr veya bilgi sahibi olmama	11	<p>-" Böyle bir uygulama var mı bilmiyorum ama etrafımda da göremiyorum. Günümüz dünyasında koridorlara sadece bir iki tane geri dönüşüm kutusu koymak da yeterli gelmiyor bana."</p> <p>-"Bu konuda yeterince bilgilendirilmiyoruz". "Artırılabilir"</p> <p>-"Büyük çaplı bir problem göremiyorum, var olan problemler de kurum düzeyinde bertaraf edilemez"</p>

Not: Frekans değerleri kişi sayısını belirtmektedir.

Akademisyenlerin mevcut durumu değerlendirirken kurumlarında yapılanları yetersiz ve olumsuz bulanların oranı yeterli bulanlara oranla daha yüksek görülmüştür. Yapılanları "göstermelik" olarak nitelendiren ifadeler dikkat çekmektedir. Akademisyenler aynı zamanda "Sadece kurumumda değil genel anlamda Türk toplumu olarak çevre duyarlılığı konusunda çok süper bir performans ortaya koyamıyoruz maalesef" gibi ifadelerle toplum düzeyinde bir bilinçlendirmenin önemine vurgu yapmışlardır. Ayrıca çalışmaya katılan akademisyenlerin çevreci davranışları büyük oranda geri dönüşüm faaliyetleri ile ilişkilendirdikleri, bunun yanında kâğıt ve enerji israfını önlemek amacıyla kurum genelinde uygun olan işlerin elektronik ortama taşınmasına artan bir vurgu dikkat çekmektedir. Çevreci davranışlara teşvik edici uygulamaların ve farkındalık artırma faaliyetlerin önemine yapılan vurgu dolayısıyla, bu faaliyetlerin çalışma ortamındaki çevreci davranışları artıracığına yönelik inanç noktasında bir fikir birliği olduğu görülmüştür.

6. Sonuç

Çalışma ortamındaki çevreci davranışlara yönelik yürütülen bu araştırmada, akademisyenlerin belirli çevreci davranışları ne düzeyde gerçekleştirdikleri ve bu çevreci davranışların belirlenen demografik özelliklere göre nasıl farklılık gösterdiği, akademisyenler özelinde incelenmiştir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusunu yanıtlamak için yapılan tek yönlü ANOVA testi çevreci davranışların akademisyenlerin yaş gruplarına veya eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. T-testi sonuçları da cinsiyete çocuk sahibi olmaya ve idari görevde bulunmaya göre anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir. 106 akademisyenden oluşan örneklemeden elde edilen veriler, bireylerin çevreci davranışlarının demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermediği yönündedir. Bu sonuçların örneklem hacminin küçük olmasından da doğabileceği düşünülmektedir. Gelecekte daha büyük örneklemle yapılacak çalışmalar, bu bulguların geçerliliğini daha kapsamlı bir şekilde test edebilir. Nitekim bazı demografik değişkenlerde ortalamalar arasında farklılık görülse de, bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Literatürde çalışanların çevreci davranışları üzerinde cinsiyetin etkisi bir grup çalışma tarafından raporlanırken diğer bir kısmında ise cinsiyetin çevreci davranışlar üzerinde etkili olmadığı görülmektedir. Örneğin Ahmad vd. (2021) çalışmasında işletmelerin çevreci yaklaşım sergilemesinde kadınların erkek çalışanlara kıyasla daha büyük, koşullu dolaylı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Öte yandan, Xiao ve Hong (2010) Çin Halk Cumhuriyeti'nde 5073 katılımcı ile yürüttükleri çalışmada hane dışındaki çevreci davranışların cinsiyete göre değişimlerine baktıklarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamışlardır.

Çevreci davranışların teşvik edilmesine yönelik açık uçlu sorulardan elde edilen bulgular, önerilerin dört ana tema altında toplanmasını sağlamıştır: Çevreci davranışları teşvik edici uygulamalar, çevre farkındalığını artırma faaliyetleri, geribildirim ve izleme sistemleri ile tasarruf ve yaptırım politikaları. Literatürle uyumlu olarak, en yüksek frekansa sahip tema "çevreci davranışları teşvik edici uygulamalar" olmuştur. Kurumların çevreci bilinçle hareket etmesinin çalışan davranışlarını olumlu etkilediği Sharpe vd.(2022) tarafından da belirtilmiştir. Benzer şekilde, ikinci en yüksek frekanslı tema olan, çevre farkındalığı artırmaya yönelik faaliyetlerin çalışanların çevreci davranışlarını güçlendirdiği literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Kazancoglu vd., 2021; Wi ve Chang, 2019). Bilgilendirme ve farkındalık faaliyetlerinin yanında söz konusu davranışların ölçülmesi ve meşrulaştırılması için hem ödüllendirme hem de yaptırım sistemlerinin kurulması önemli görülmektedir.

6.1. Yöneticilere Öneriler

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, üniversite yönetimlerinin akademisyenleri çevreci davranışlara teşvik etmek için uygulayabilecekleri öneriler dört başlık altında özetlenebilir:

Teşvik Edici Uygulamalar: Enerji tasarrufu ve atık yönetimi için rehberler ve eğitim programları oluşturulabilir. Çevreci davranışlar, bireysel ve ekip düzeyinde ödüllerle desteklenmelidir.

Farkındalık Artırma Faaliyetleri: Çalışanlara yönelik çevre bilinci seminerleri ve eğitimleri düzenlenebilir. Çevre günleri ve etkinliklerle katılım sağlanarak farkındalık artırılabilir.

Geri Bildirim ve İzleme Sistemleri: Çevreci davranışları izlemek için veri toplama ve raporlama sistemleri kurulabilir. Çalışanlara düzenli geri bildirim sağlayarak çabaları değerlendirilebilir.

Tasarruf ve Yaptırım Politikaları: Enerji, su ve kaynak tasarrufu için hedefler belirleyin ve uygulamalar geliştirilebilir. Çevreye zarar veren davranışlara caydırıcı yaptırımlar ekleyin, ancak bu yaptırımları eğitimle desteklenebilir.

Araştırmanın Kısıtları ve Gelecekteki Araştırmalara Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları, belirli kısıtlar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Keşifsel bir nitelikte olan araştırma, sınırlı bir örnekleme gerçekleştirilmiş ve veriler tek seferlik olarak toplanmıştır. Çalışmada yalnızca çevreci davranışlara odaklanılmış olup, bu davranışların diğer sürekli değişkenlerle ilişkisi araştırma kapsamında yer almamıştır. Gelecekte, daha geniş bir örneklem ile

yapılacak araştırmalar, sonuçların genellenebilirliğini artırabilir. Ayrıca, akademik personelin çevreci davranışlarının diğer sektörlerdeki çalışanlarla kıyaslayan karşılaştırmalı çalışmalar, alana önemli katkılar sağlayabilir. Bunun yanısıra, idari personel ve öğrencilerin de dahil edildiği araştırmalar, kapsamı genişleterek daha bütüncül bir anlayış sunabilir.

Kaynakça

- Ahmad, N., Ullah, Z., Arshad, M. Z., waqas Kamran, H., Scholz, M. ve Han, H. (2021). Relationship between Corporate Social Responsibility at the Micro-level and Environmental Performance: The Mediating Role of Employee Pro-Environmental Behavior and the Moderating Role of Gender. *Sustainable Production and Consumption*, 27, 1138-1148. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2021.02.034>
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (2000). Attitudes and the Attitude-Behavior Relation: Reasoned and Automatic Processes. *European Review of Social Psychology*, 11(1), 1-33.
- Alnıaçık, Ü. (2010). Çevreci Yönelim, Çevre Dostu Davranış ve Demografik Özellikler: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(20), 507-532.
- Blok, V., Wesselink, R., Studynka, O. ve Kemp, R. (2015). Encouraging Sustainability in the Workplace: A Survey on the Pro-Environmental Behaviour of University Employees. *Journal of Cleaner Production*, 106, 55-67. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.07.063>
- Borgstede, C. V. ve Biel, A. (2002). Pro-Environmental Behaviour: Situational Barriers and Concern for the Good at Stake. *Göteborg Psychological Reports*, 32.
- Christie, B. A., Miller, K. K., Cooke, R., & White, J. G. (2015). Environmental sustainability in higher education: What do academics think?. *Environmental Education Research*, 21(5), 655-686.
- Değirmenci, B. (2022). Çalışanların Çevresel Bağlılıklarının İncelenmesi: Kamu ve Özel Sektör Karşılaştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, 67 – 79. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1057286>
- D'Souza, C., Taghian, M. ve Khosla, R. (2007). Examination of Environmental Beliefs and its Impact on the Influence of Price, Quality and Demographic Characteristics with Respect to Green Purchase Intention. *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, 15(2), 69-78.
- Figueroa-García, E. C., García-Machado, J. J. ve Perez-Bustamante Yabar, D. C. (2018). Modeling the Social Factors That Determine Sustainable Consumption Behavior in the Community of Madrid. *Sustainability*, 10(8), 2811. <https://doi.org/10.3390/su10082811>
- Gatersleben, B. (2007). Affective and Symbolic Aspects of Car Use. In *Threats from Car Traffic to the Quality of Urban life: Problems, Causes and Solutions* (pp. 219-233). Emerald Group Publishing Limited.
- Gatersleben, B., Steg, L. ve Vlek, C. (2002). Measurement and Determinants of Environmentally Significant Consumer Behavior. *Environment and Behavior*, 34(3), 335-362.
- Gifford, R. And Nilsson, A. (2014). Personal and Social Factors that Influence Pro-Environmental Concern and Behaviour: A Review. *International Journal of Psychology*, 49(3), 141-157. <https://doi.org/10.1002/ijop.12034>
- Gliem, J. A., Gliem, R. R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. Midwest Research-to-Practice Conference in Adult,

- Continuing, and Community Education. The Ohio State University, Columbus, OH, October 8-10, 2003.
- Kazancoglu, I., Sagnak, M., Kumar Mangla, S., ve Kazancoglu, Y. (2021). Circular Economy and the Policy: A framework for Improving the Corporate Environmental Management in Supply Chains. *Business Strategy and the Environment*, 30(1), 590-608. <https://doi.org/10.1002/bse.2641>
- Lans, T., Blok, V. ve Wesselink, R. (2014). Learning Apart and Together: Towards an Integrated Competence Framework for Sustainable Entrepreneurship in Higher Education. *Journal of Cleaner Production*, 62, 37-47.
- Leal Filho, W., Raath, S., Lazzarini, B., Vargas, V. R., de Souza, L., Anholon, R., ... & Orlovic, V. L. (2018). The role of transformation in learning and education for sustainability. *Journal of cleaner production*, 199, 286-295.
- Lidstone, L., Wright, T., & Sherren, K. (2015). An analysis of Canadian STARS-rated higher education sustainability policies. *Environment, Development and Sustainability*, 17, 259-278.
- Nordlund, A. M. ve Garvill, J. (2002). Value Structures behind Proenvironmental Behavior. *Environment and Behavior*, 34(6), 740-756.
- Roberts, J. A. (1996). Green Consumers in the 1990s: Profile and Implications for Advertising. *Journal of Business Research*, 36(3), 217-231.
- Shen, J. ve Saijo, T. (2008). Reexamining the Relations between Socio-Demographic Characteristics and Individual Environmental Concern: Evidence from Shanghai Data. *Journal of Environmental Psychology*, 28(1), 42-50.
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values?. *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Sharpe, E., Ruepert, A., van der Werff, E. ve Steg, L. (2022). Corporate Environmental Responsibility Leads to More Pro-Environmental Behavior at Work by Strengthening Intrinsic Pro-Environmental Motivation. *One Earth*, 5(7), 825-835. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2022.06.006>
- Van Liere, K. D. ve Dunlap, R. E. (1981). Environmental Concern: Does It Make a Difference How It's Measured?. *Environment and Behavior*, 13(6), 651-676.
- Wi, A. ve Chang, C. H. (2019). Promoting Pro-Environmental Behaviour in a Community in Singapore—from Raising Awareness to Behavioural Change. *Environmental Education Research*, 25(7), 1019-1037. <https://doi.org/10.1080/13504622.2018.1528496>
- World Commission on Environment and Development, 1987. *Our Common Future*. Oxford University Press, Oxford, UK.
- Xiao, C. ve Hong, D. (2010). Gender Differences in Environmental Behaviors in China. *Population and Environment*, 32, 88-104. <https://doi.org/10.1007/s11111-010-0115-z>
- Yang, F. ve Gao, L. (2023). Corporate Environmental Responsibility and Employees' Pro-Environmental Behaviors at Work: Insights from Organizational Identification and Workplace Spirituality Perspective. *Journal of Environmental Planning and Management*, 66(2), 400-423. <https://doi.org/10.1080/09640568.2021.1989673>
- Žalėnienė, I., & Pereira, P. (2021). Higher education for sustainability: A global perspective. *Geography and Sustainability*, 2(2), 99-106.

**ACADEMICS' PRO-ENVIRONMENTAL BEHAVIOURS
IN THE WORKPLACE: AN EXPLORATORY RESEARCH FROM A SUSTAINABILITY PERSPECTIVE**

Extended Abstract

Aim: The aim of this research is to examine the level of pro-environmental behaviors in the workplace and whether they differ based on demographic variables, while also identifying practices that could encourage such behaviors.

Method(s): This cross-sectional study employed a mixed-method research approach, integrating both quantitative and qualitative data collection. A survey was conducted with 106 academics, and their suggestions for practices promoting pro-environmental behaviors were evaluated. Approximately 62% of the respondents were female academics. In terms of age distribution, over half of the participants were between 36 and 44 years old, while 25% fell within the 22–35 age range. Additionally, 65% of the participants held a doctorate degree, and 60% had children. Of the 106 participants, 103 reported their city of residence. The study included academics from state and foundation universities across various geographical regions of Turkey, excluding Eastern Anatolia and the Marmara Region. A questionnaire with Likert scale response options was used to address the first research question. To explore the second research question, an open-ended item within the questionnaire gathered academics' suggestions on how to encourage university employees to adopt pro-environmental behaviors. The data were collected via a questionnaire and analysed using both parametric and non-parametric methods in statistical analysis programs. Additionally, responses to open-ended questions underwent content analysis. The data collection process began in January 2022 and continued until March 2024.

Findings: The one-way ANOVA test revealed that pro-environmental behaviors do not show significant differences based on academics' age groups or education levels. The independent samples t-test results also indicate that there are no significant differences based on gender, having children, or holding administrative positions. The majority of academics in the sample find the current practices at their institutions inadequate and negative. Towards increasing pro-environmental behaviors at the university, the most frequently mentioned practice in participants' suggestions for was the implementation of incentive and reward systems. In second place were universities incorporating various topics and content into informational and awareness-raising training sessions, seminars, and activities.

Conclusion: The data obtained from the sample of 106 academics indicate that individuals' pro-environmental behaviors do not show significant differences based on their demographic characteristics. Based on the findings related to encouraging pro-environmental behaviors, four main themes emerge: practices to encourage pro-environmental behaviors, activities to raise environmental awareness, feedback and monitoring systems, and savings and sanctions policies. In this context, suggestions for university administrations to encourage academics to adopt pro-environmental behaviors can be summarized under four headings: *Incentive Practices:* Guides and training programs can be developed for energy saving and waste management. Pro-environmental behaviors should be supported by individual and team-level rewards. *Awareness-raising Activities:* Environmental awareness seminars and training sessions can be organized for employees. Awareness can be increased through participation in environmental days and events. *Feedback and Monitoring Systems:* Data collection and reporting systems can be established to monitor pro-environmental behaviors. Regular feedback can be provided to employees to evaluate their efforts. *Savings and Sanction Policies:* Goals can be set for energy, water, and resource savings, and practices can be developed. Deterrent sanctions can be introduced for environmentally harmful behaviors, but these sanctions should be supported by training.
